

Portrett

Susanna Gideonsson varnar för attack mot den svenska modellen

Nyhet

Hvilke studiebyer i Norden er best likt av studentene?

Leder

Kollektivavtalen viktiga for framtidstron

Nyhet

Kritisk med avlyste utenlands-drømmer for studenter

09. September 2020

Tema: Kollektivavtal i Norden

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 7/2020

Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet
På oppdrag fra Nordisk ministerråd

ANSVARLIG REDAKTØR

Björn Lindahl

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Innhold

Kollektivavtalen viktiga för framtidstron.....	3
Finsk strid i efterhand om avtalade löneökningar .	4
Kollektivförhandlingar med munskydd	7
Het vår och sommar för isländska kollektivförhandlingar	9
Susanna Gideonsson varnar för attack mot den svenska modellen.....	11
Kritisk med avlyste utenlands-drømmer for studenter	14
Hvilke studiebyer i Norden er best likt av studentene?	16
Danmarks formandskab: Det nordiske samarbejde bestod corona-testen	18
Inte bara negativa effekter av coronakrisen för arbetslivet	20

Kollektivavtalen viktiga för framtidstron

Det har varit en krävande tid för alla som deltar i den nordiska övningen som kallas kollektivförhandling. Att arbetsmarknadens parter själva kommer fram till hur lönerna ska utvecklas är en av grundstenarna i den nordiska modellen.

LEDER

09.09.2020

AV BJÖRN LINDAHL, CHEFREDAKTÖR

Tema i det här numret är hur avtalsrörelsen har påverkats av coronapandemin. Förhandlingarna har visserligen ännu inte påbörjats i Sverige, men i de övriga fyra länderna har det gått ungefär som det brukar. Kanske tonläget varit högre, som på Island, eller strejkerna fler, som i Finland. Men när kollektivavtalet i privat sektor i Danmark röstades igenom med nästan 80 procents majoritet, visar det också på ett förtroende för kollektivavtalsmodellen bland de anställda som är mycket högt.

Vi har porträtterat det svenska LO:s nya ordförande Susanna Gideonsson och intervjuat hennes motpart Jarkko Eloranta i FCC, som bägge är vill försvara den nordiska modellen mot alla försök från EU:s sida att ändra spelreglerna.

”Det nordiska samarbetet är jätte-, jätteviktigt både mellan LO-förbunden, men också mellan tjänstemän och akademiker. I den här frågan står vi också helt enade, så det känns riktigt bra”, säger Susanna Gideonsson.

Då är det inte mer än rätt att lyfta fram att det även på arbetsgivar sidan visats nordisk solidaritet. Det här gemensamma uttalandet gjorde sju nordiska arbetsgivarorganisationer nyligen när de samlades i Bryssel:

”Hjulen i ekonomin kommer bara att börja snurra om vi kan stimulera efterfrågan. Efterfrågan, handel, konsumtion och investeringar kommer igång när det finns förutsägbarhet och solida framtidsutsikter för affärsverksamhet. Det är avgörande att bygga förtroende för framtiden om vi ska kunna öka tillväxten och säkra en grön återhämtning.”

I en tid med pandemi, Brexit och ett amerikanskt val med okänt utfall, känns det tryggt att vara en del av en grupp nordiska, likasinnade länder. Att alla reagerade på ett mer eller mindre nationalistiskt sätt när pandemin bröt ut är ganska förståeligt, med tanke på att detta var något helt nytt.

”Men ingen ska ha en 'skideballe' för det”, säger Danmarks minister för nordiskt samarbete, Mogens Jensen, när han

bjuder in sina kollegor till det första fysiska mötet sedan pandemin inleddes.

Skideballe är det som på norska kallas för *skyllebøtte* och på svenska för en *avhyvling*, det vill säga en kraftig utskällning.

Istället bör fokus vara på hur vi så snabbt som möjligt kommer tillbaka till det som är kärnan i det nordiska samarbetet, att invånarna i Norden har en ohindrad möjlighet att resa, bo, studera och arbeta i de övriga nordiska länderna.

Inte minst är det viktigt för unga studerande som ser sin möjlighet att få internationella erfarenheter beskuren på grund av rädslan för smitta. Kanske det inte blir studier i Australien eller arbetslivserfarenhet i Ecuador, utan ett uppehåll i Tampere eller Lund, istället?

Det är också viktigt att se det som är positivt: En norsk arbetslivsbarometer, som Arbeidsforskningsinstituttet har gjort, visar att pandemin också lett till bättre jämställdhet och mindre stress, samtidigt som fler tycker att de har ett meningsfullt jobb med positiva utmaningar.

Finsk strid i efterhand om avtalade löneökningar

Alla företag har inte råd att betala avtalade löneökningar i Finland, varnar Teknologiindustrin. Men facket vill inte riva upp några kollektivavtal. Coronakrisen väcker många frågor i den finländska arbetsmarknadspolitiken. Den finländska konkurrenskraften sägs vara hotad. Enligt arbetsgivarna blir det inte bättre av statsministerns vision om förkortade arbetsdagar.

TEMA

09.09.2020

TEXT: BENGT ÖSTLING, FOTO CATA PORTIN

Coronakrisen har slagit till mot finländskt näringsliv och samhälle, på samma sätt som i resten av världen. Det verkar ändå som om Finland inte föll så hårt som befarat.

Enligt Statistikcentralens preliminära uppgifter minskade bruttonationalprodukten under april–juni med 4,5 procent från föregående kvartal. Jämfört med andra kvartalet ett år tidigare minskade den arbetsdagskorrigerade bruttonationalprodukten med 6,4 procent.

Finland är ett exportberoende land. Också om Finland och Norden klarar sig också i en andra virusvåg, så finns export-

marknaderna längre bort. Där står det värre till med coronavirusets spridning.

Både export, import och privat konsumtion i Finland minskade omkring 10 procent under det andra kvartalet.

“Alla företag har inte råd att betala lönehöjningarna”

Den finländska störtstycket har inte varit så djup som man befarade. Finland klarade sig bra i europeisk jämförelse, också när det gällde antalet insjuknade och döda.

Jarkko Eloranta ordförande för FCC. Foto: Cata Portin.

Förhoppningen är att det fortsätter gå bra, säger Jarkko Eloranta, ordförande för de finländska fackförbundens centralorganisation FCC, motsvarigheten till LO i Sverige och Norge.

Men många andra varnar för kommande andra virusvågor och påföljande fortsatt kris.

Tidigare riksförlikningsmannen Minna Helle, nu arbetsmarknadsdirektör på Teknologiindustrin, vill flytta eller omförhandla avtalen. Hon har i intervjuer i finländska medier sagt att vissa företag helt enkelt inte har råd att betala lönehöjningarna i vinter.

“Arbetsgivarna låter inte en god kris gå förlorad”

Arbetsgivarna passar förstås på att utnyttja alla kriser de kan, säger FCC-ordföranden Eloranta. Han anser det är alldeles för tidigt att börja inhibera, flytta eller förskjuta lönehöjningen på 2 procenten som ska komma i nästa år.

Eloranta betonar att man kan göra lokala avtal om den kommande löneökningen. Men ensidigt går det inte för arbetsgivaren att inhibera eller minska löneutbetalningarna, betonar han i en intervju för Arbeidsliv i Norden.

Han säger ändå inte skarpt nej till förslagen - men kanske. Läget ser olika ut inom olika företag och branscher, och prognoserna är osäkra. Man behöver inte ge rabatt och hjälp åt företag som klarar sig bra eller rentav kan dra nytta av coronaviruset. Men svaga företag kan behöva stöd.

År 2021 inleds förhandlingarna om nästa avtal. Då ser man bättre vart coronakrisen ledde.

Eloranta vill inte bland arbetstagarna skapa en rädsla för att lönerna sjunker. Det är mycket viktigt att upprätthålla inhemsk köpkraft, betonar han. Det finns inga akuta behov att öppna för nya förhandlingar.

“Finländska konkurrenskraften hotad”

Både Finlands bank och andra aktörer varnar för att de finländska lönerna har stigit för mycket, en allmän löneförhöjning på 3,3 procent under två år. Det ökar risken för att Fin-

land blir mindre konkurrenskraftigt i internationell jämförelse.

För några år sedan löstes det problemet med ett historiskt “konkurrenskraftsavtal”. Kollektivavtalens och tjänstekollektivavtalens giltighet förlängdes med 12 månader, med oförändrade löner. Den årliga arbetstiden för personer i heltid förlängdes med 24 timmar utan ändrad förtjänstnivå. Semesterpenningen för anställda inom den offentliga sektorn minskade med 30 procent åren 2017–2019.

Minna Helle arbetsmarknadsdirektör på Teknologiindustrin. Foto: Teknologiindustrin

Målsättningen var att förbättra det finländska arbetets och de finländska företagens konkurrenskraft, skapa fler jobb och öka tillväxten.

Arbetstagarna har i de nya avtalen i år sluppit de hatade extra arbetstimmar. Coronaviruset gör emellertid att det kan behövas ett nytt avtal för att trygga finländsk konkurrenskraft.

Det finns inget konkret arbete med ett sådant avtal om en ny mall. FCC-ordföranden Jarkko Eloranta är nog med att betona att centralorganisationerna inte deltar i diskussioner om lönekostnader eller arbetets pris.

Men han talar gärna om skarpare uppsägningsskydd, välfärd och trivsel på jobbet, nya modeller för arbetsdelning som kan öka sysselsättningen.

Finland hann göra avtal före coronakrisen

Finland har sina avtal på plats, det hann man med före coronakrisen. Det är inte som i Sverige där hela avtalsrörelsen sköts upp i förhoppningen att krisen skulle vara överstånden till hösten.

I Finland blev två branscher utan avtal i våras. Det var turism- och resebranschen., som sedan blev värst utsatt för coronakrisen. Det blir säkert svårt att komma överens, mistänker Eloranta.

Men långt de flesta finländska anställda har avtal och kan planera sin framtid för åtminstone ett år framöver.

- På ett sätt är jag glad att avtalen är gjorda. Men många tar slut om ett år, så vi är snart igång igen. Snart vet vi mer om den finländska ekonomin och vilka avtal som kan göras, säger Jarkko Eloranta

Han ger inga råd i den svenska avtalsrörelsen för miljontals löntagare. Men han noterar att speciellt vårdsektorn är i mycket hårt tryck.

- Både i LO och i FFC är det våra medlemmar som hela tiden har varit med och hållit landet i gång. De har fått beröm och applåder och konstaterats centrala arbetstagare för trygga viktiga samhällsfunktioner. Men applåderna tystnar och ljuset slocknar när det är dags att betala, påpekar Jarkko Eloranta.

Det kan nog bli svårt att lova stora löneförbättringar eller coronaersättningar åt den finländska sjukvårdspersonalen, tror Jarkko Eloranta. Vissa kommuner betalar ändå särskilt åt sina kritiska arbetstagare inom sjukvård, äldreomsorg och andra sektorer.

Budgettrubbel för regeringen

Finlands fempartiregering ger sitt budgetförslag till riksdagen i mitten av september. Regeringen har redan hunnit ge fem tilläggsbudgeter under år 2020. Många problem har skjutits till den egentliga budgeten och ännu i början av september är budgetförslaget långt ifrån färdigt.

För tillfället är låntagningen inte något man är oense som. Statens nettoupplåning beräknas uppgå till cirka 17,6 miljarder euro år 2020. Statsskulden blir i slutet av året cirka 124 miljarder euro. Det är cirka 54 procent i förhållande till bruttonationalprodukten.

Sysselsättningen och konkurrenskraften sägs höra till den finländska regeringens viktigaste tema för budgeten, men klimatomställningen kräver också sitt.

Timing som förundrar när det gäller sextimmarsdag

Den finländska debatten om sysselsättning och arbetslöshet har varit livlig under hela regeringsperioden. Den fick fart vid socialdemokraternas partikongress i slutet av augusti. Där blev statsminister Sanna Marin nu formellt vald till partiordförande efter Antti Rinne.

Statsminister Sanna Marin. Foto: Laura Kotila.

Vid partikongressen luftade Marin igen visionen om sex timmars arbetsdag med bibehållen lön. Både den politiska oppositionen, Samlingspartiet och Sannfinländarna, samt näringslivets representanter kritiserar den socialdemokratiska visionen.

Den anses komma vid fel tidpunkt, bli alldeles för dyr och hota den finländska konkurrenskraften.

På FFC betonar ordförande Jarkko Eloranta, liksom statsministern själv, att frågan inte alls är aktuell under de kommande åren. Förslaget finns inte i regeringsprogrammet eller i kollektivavtalen. Arbetstidslagen reformerades nyligen och öppnas knappast alldeles snart.

I samtalet med AIN ställer sig Eloranta inte negativ till idén, men han betonar att det finns många andra frågor som nu är viktigare att lösa. FFC ser akuta problem i till exempel arbetsförhållandena för deltidsanställda, man vill förkorta arbetstiden för de äldsta arbetstagarna och pröva olika arbetsdelningsmodeller.

"Förstår sig inte på näringslivet"

Statsminister Sanna Marin har fått kritik för att inte hjälpa och inte förstå sig på näringslivet.

Hon kritiserade skarpt skogskoncernen UPM som lägger ner landets sista tidningspappersfabrik i Jämsä. 450 arbetstagare blir utan jobb på den lilla orten när fabriken, som har varit lönsam, läggs ner. Socialdemokraterna undrar varför man lägger ner fabriker som inte är olönsamma och vilket samhällsansvar näringslivet har.

Enligt Mikko Helander, VD den stora finländska detalj- och partihandelskedjan Kesko, har det först en vänsterinriktad ekonomisk politik även under tidigare högerregeringar.

- Samtidigt har vi fjärmat oss från den fungerande marknadsekonomi som också tryggar en fungerande demokrati, sa Helander enligt referatet i tidningen Karjalainen.

Han är bekymrad för de stora skulder som tas för att finansiera den offentliga sektorns starka roll.

Kollektivförhandlingar med munskydd

Arbetsgivarna och fackförbunden i Norden har under våren och sommaren genomfört kollektivförhandlingar, bortsett från i Sverige, där de skjutits upp till 1 oktober på grund av coronapandemin. Hur har den kraftigt ökade arbetslösheten påverkat löneförhandlingarna? Kommer vissa grupper, som jobbat ännu hårdare under krisen, få sin belöning?

TEMA

08.09.2020

TEXT: BJÖRN LINDAHL

Löneförhandlingarna pressas i två olika riktningar:

- Arbetslösheten och den nedkylda ekonomin gör att många arbetsgivare inte anser sig ha råd med höjda löner.
- Å andra sidan finns det förstärkta lönekrav bland de grupper som fått ta den tyngsta bördan under pandemin, som sjukvården och dagligvaruhandeln.

På bägge sidor av bordet finns insikten att köpkraften inte får försvagas för mycket. Men viktigast av allt är att återskapa förtroendet för framtiden.

Hur ska det gå? Jørn Eggum, ordförande i det norska Fellesforbundet och Stein Lier Hansen, VD i arbetsgivarorganisationen Norsk Industri ser på varandra när den norska avtalsrörelsen startade den 3 augusti. Förhandlingen avbröts efter bara en timme, men efter medling blev det ett avtal ändå. Foto: Gorm Kallestad, NTB scanpix

Det är ett stort maskineri som dras igång, med liknande drag och lite olika frister i alla de nordiska länderna. Enbart i Sverige finns det 55 arbetsgivarorganisationer och 60 fackförbund. Avtalsrörelsen har tre faser:

I det första steget förhandlas ett centralt kollektivavtal mellan parterna i olika branscher. Där sätts ramarna för hur lönerna ska sättas.

Detta avtal ligger sedan till grunden för det lokala kollektivavtalet, som sluts mellan fackförbundet och enskilda arbetsgivare. Här tas också mer arbetsspecifika frågor upp. När ett centralt kollektivavtal tecknats råder det fredsplikt, därför sker de lokala förhandlingarna utan möjligheter till stridsåtgärder.

Det tredje steget innebär att arbetsgivare och anställda gör anställningsavtal på individuell nivå.

Motstånd mot minimilöner

I alla de nordiska länderna har det funnits ett motstånd att införa minimumslöner, som annars är vanligt i Europa. Detta anses leda till att politikerna får för stor makt över lönerna och att arbetsmarknaden blir för rigid. Däremot har det länge funnits en enighet om att lönerna i den konkurrensutsatta industrin ska vara ledande även för de andra sektorerna i samhället.

Som Kristine Nergaard och Kristin Alsos förklarar det i ett Fafo-notat:

- Om löneökningarna i industrin blir för höga, förlorar vi jobb i den konkurrensutsatta sektorn.
- Om löneökningarna i andra sektorer blir för höga, förlorar industrin kampen om arbetskraften och tvingas skruva upp lönerna. På lite sikt kommer ekonomin att korrigera detta genom att högre arbetslöshet pressar ned lönerna.

I Sverige kallas detta för att industrin sätter ett "märke". I Norge talar man istället om "frontfagsmodellen".

Detta innebär att det sätts ett tak för hur höga löneökningarna kan bli för hela landet. Samtidigt blir det lättare för låglöneförbunden att få löneökningar.

- Lämnade åt sig själva är det långtifrån säkert att LO:s låglöneförbund hade lyckats uppnå löneökningar motsvarande industrinormen, det så kallade märket. På så sätt har industrinormen tillsammans med stödet från LO sannolikt gjort dessa förbund mer framgångsrika i avtalsförhandlingarna än vad de annars hade varit. Å andra sidan är det inte lätt att få ut mer än industrinormen, det vill säga att förändra lönerna relativt andra grupper, de så kallade relativlönerna, skriver Anders Kjellberg, professor i sociologi i Lund, i sin nya bok: Den svenska modellen i fara?

Runt löneförhandlingarna har det också byggts upp medlingsinstitut, som ska kunna hjälpa till när parterna kör fast. De har lite olika befogenheter. Det svenska Medlingsinstitutet har som uppgift att ramen för industrin hålls, medan den norska riksmekleren har som mål att "arbetsfreden" ska upprätthållas.

Lika viktigt är att parterna har samma verklighetsuppfattning. Det sker genom att oberoende organ, som den statistisk centralbyrå i Norge och dess *Teknisk Beregningsutvalg* (TBU) räknar ut vad hur löneutvecklingen varit. Det är sällan att parterna i det nordiska arbetslivet grälar om fakta.

I vissa fall är emellertid positionerna så låsta och tolkningen av reglerna på arbetsmarknaden så olika att speciella arbetsdomstolar måste avgöra. De är sammansatta av domare från bägge parterna, i tillägg till oberoende personer.

Hur har det gått?

Hur har det då gått när löneförhandlingarna ska föras i coronatider?

I Danmark, Finland och Island valde parterna att låta avtalsrörelsen genomföras som normalt.

I Finland har avtal tecknats inom teknologi- och skogsindustrin som ger totala löneökningar på 3,3 procent under en avtalsperiod på 25 månader. Skogsindustrin lamslogs av en två veckor lång strejk från 27 januari.

I Sverige sköts avtalsförhandlingarna upp. Det nya industriavtalet skulle ha varit klart 31 mars, men förhandlingarna inleddes nu först den 1 oktober. Det gamla kollektivavtalet fortsätter att gälla till dess.

I Norge skulle löneförhandlingarna inom industrin påbörjats i mars, men på grund av coronapandemin sköts de upp till den 3 augusti. Den 20 augusti nåddes ett avtal som ger löneökningar på 1,7 procent totalt inom industrin för 2020. Avtalet kom strax innan 28 000 industriarbetare skulle tagits ut i strejk.

I Danmark diskuterades det om avtalsförhandlingarna skulle skjutas upp. När de inleddes, innan coronapandemin, såg det ljus ut för den danska ekonomin. Men arbetsgivarna och löntagarna kunde inte bli eniga om markant löneökningar för de lågavlönade och forligsmanden, den danske riksdagsledaren,

kopplades in. Han valde att fortsätta. Till sist slöts ett avtal i privat sektor som ger 7,5 danska kronor mer per timme över tre år för de lågavlönade. Danska pappor som arbetar inom industrin kan se fram till åtta veckors föräldraledighet som reserveras enbart för dem.

Samlat sett verkar det som om coroneffekten på löneförhandlingarna i Norden blivit mindre än förväntat. Det blev inga radikala ändringar, varken upp eller ned.

Het vår och sommar för isländska kollektivförhandlingar

Íslands nýutnámnde ríksförlíkningsman Aðalsteinn Leifsson, fíck íngen látt uppgíft nær han tílltrádde den 1 apríl í ár. Coronapandemín drabbade den ísländska ekonómín brutalt. Bland de svára medlíngsuppdragen fanns förhandlíngar om lónerna för kabinpersonalen, sjúkaskóterskórna och gymnasíelárarna.

TEMA

08.09.2020

TEXT: GUÐRÚN HELGA SIGURÐARDÓTTIR, FOTO: ARNÞÓR BIRKISSON

Den konflikt som haft det högsta tonläget handlade om Icelandair, vars koncernchef Bogi Nils Bogason hotade med att avskeda all kabinpersonal och förhandla med en annan fackförening än de var organiserade i.

Förhandlingar mellan Icelandair och kabinpersonalens förbund, Flugfreyjufélagi Íslands tog en stor del av Aðalsteinn Leifssons tid och krafter under våren och sommaren. Det är ingen liten yrkesgrupp på Ísland, där turismen var den största näringen innan coronakrisen. Som mest, 2019, var det 25 600 som arbetade inom turistindustrin, enligt statistikcentralen på Ísland. På Icelandair arbetade det 820 personer

som kabinpersonal innan coronakrisen, nu är det bara 200 kvar.

Riksförlikningsman Aðalsteinn Leifsson, foto: Ríkissáttasemjari.

- Det speciella med förhandlingarna med flygvärdinnornas förbund är att coronapandemin hade stor effekt på verksamheten och framtidsutsikterna inom turismen, säger Aðalsteinn Leifsson.

Storföretaget Icelandair har haft enorma svårigheter sedan pandemin började, både vad gäller medarbetarna, myndigheterna, fordringsägarna och Boeing. Aðalsteinn Leifsson vill inte kommentera enskilda förhandlingar.

Men det är klart att företagets förhandlingar med kabinpersonalen under våren präglades av det faktum att det inte fanns några turister på Island.

Läget var så svårt att Icelandair hotade med att bojkotta kabinpersonalens förbund och förhandla i stället med ett annat förbund för kabinpersonal. Landsorganisationen ASÍ anklagade Icelandair att inte följa spelreglerna och krävde att dessa skulle följas för att företaget skulle få statligt stöd.

Bogi Nils Bogason, koncernchef i Icelandair. Foto: Arnþór Birkisson.

Icelandair har nu beviljats en statlig kreditgaranti på 15 miljarder isländska krónur eller 943 miljoner svenska kronor.

Men förhandlingarna under våren var inte lätta, generellt sett. Till en del berodde det på coronapandemin, som gjorde att förhandlingsdelegationerna inte kunde träffas på grund av begränsningarna av det antal människor som fick träffas på möten.

Det fanns emellertid en positiv inställning till att använda nya metoder.

- Vi var tvungna att organisera distansmöten för att kunna fortsätta förhandlingarna. Det gjorde vi genom att använda modern teknik, säger Aðalsteinn Leifsson.

Distansmötesutrustningen fungerade bra i början när förhandlingsdelegationerna diskuterade sina krav och intressen. Men när man skulle diskutera lösningar fungerade det inte lika bra med distansmöten. Då måste man träffas.

- Vi träffades i små grupper i stora utrymmen där man kunde respektera en två meters distans mellan personer och andra regler. Ibland hade vi bara tre och tre personer ihop på våra möten. Förhandlarna hade sedan sina kollegor i andra rum för att diskutera med sina medarbetare, berättar Aðalsteinn Leifsson.

Kollektivavtalet på Island slöts för 1,5 år sedan. Sedan dess har man förhandlat med olika fackförbund, ibland med riksförlikningsmannens hjälp. Just nu diskuterar man kollektivavtalets framtid, om det har fungerat som det skulle eller om det ska revideras.

Susanna Gideonsson varnar för attack mot den svenska modellen

LO:s nya ordförande Susanna Gideonsson har djupa rötter i fackföreningsrörelsen och redan som 16-åring engagerade hon sig mot orättvisor på jobbet. Idag företräder hon 1,4 miljoner LO-medlemmar i fjorton förbund. Utmaningen just nu är att värna den svenska modellen mot politikernas inblandning i arbetsrätten.

PORTRETT

08.09.2020

TEXT: GUNHILD WALLIN, FOTO: BJÖRN LINDAHL/AFTONBLADET

- Anledningen att jag engagerade mig fackligt var att jag blev arg på förhållanden som inte fungerade på jobbet. Jag fortsatte vara aktiv när jag upptäckte att det inte händer något om man sitter tyst och väntar på att andra ska göra något, men är man med och driver på så går faktiskt saker att förändra. Samhället är ju skapat av människor och kan också förändras med människors hjälp. Lite enkelt kan man säga; "Det är aldrig för sent att börja och alltid för tidigt att ge upp", säger Susanna Gideonsson.

Det fackliga engagemang som började på en snickerifabrik i Västerbottens inland fortsatte i skogsjobb, på beredskap-

sjobb och i hemtjänsten. Så småningom växte hennes intresse för facket och socialdemokraterna till ett heltidsengagemang, senast som ordförande för Handels. Nu har hennes livslånga tro på att själv och tillsammans med andra, ta ansvar för förändringar fört henne till nordens tyngsta fackliga förtroendeuppdrag. Susanna Gideonsson valdes till ordförande av en enhällig kongress i juni i år och blev därmed LO:s femtonde ordförande sedan starten 1898. Hon är den andra kvinnan på posten, men ägnar inte särskilt mycket energi åt det. Inte heller tror hon att det gör hennes ledarskap speciellt.

- Jag vet inte om det spelar någon roll för ledarskapet att jag är kvinna och jag reflekterar inte över det speciellt mycket. Det är mera omgivningen som spekulerar över det. En individ är ju heller inte lik en annan individ och jag tror det är skillnad i ledarskapet mellan alla oavsett kön.

Det viktiga är inte personen utan resultaten

När Susanna Gideonsson får frågan om vilka egenskaper som fört henne till uppdraget som LO:s ordförande suckar hon lite och tänker efter.

- Allvarligt talat – jag vet inte. Jag såg mig inte som den perfekta kandidaten för uppdraget. Det är andra som ser mig så. De egenskaper jag har med mig är att jag är ganska lösningsorienterad, pragmatisk och ibland säger människor runt mig att jag är helt prestigelös. Jag tycker inte personen är viktig, utan det jag kan åstadkomma. De värden som är viktiga för mig är att vi som fackliga ska tänka på vem som betalar vår lön och att vi är relevanta för våra medlemmar. På en federation som LO är det ju en annan sak, men vi ska ha ett arbetssätt som underlättar för varandra att göra ett bra jobb. Om jag plötsligt skulle försvinna ska andra kunna ta över.

Vi talas vid på telefon och hon tar sig god tid. Svaren är eftertänksamma och koncisa, förstärkta av hennes västerbottniska dialekt. För trots femton års pendlande till Stockholm är hon Västerbotten trogen. Det är Umeå och hemlandskapet som är hemma och så kommer det att förbli. Visserligen har hon pendlat till Stockholm de senaste femton åren på grund av sina fackliga uppdrag och har en övernattningslägenhet där, men någon stockholmare blir hon aldrig. Hemma i Umeå finns maken, de två katterna och hunden. Där finns de fyra veteranbilarna och trädgården. Och släkt och vänner.

- Det är också ett bra sätt för mig att koppla av. När jag på fredagen sätter mig på flyget och åker hem kopplar jag i stora delar bort jobbet. Och jag är närmast beroende av min trädgård och tycker det är näst in till meditativt att rensa ogräs. Bilintresset har jag också haft sedan jag var mycket ung, berättar hon.

Försvaret av den svenska modellen

Susanna Gideonsson tar över ordförandeskapet efter Karl-Petter Thorwaldsson i en turbulent tid. Att kongressen för första gången skedde digitalt var kanske inte det stora, men är en spegling av en värld som på kort tid tvingats in i stora förändringar genom pandemin. Konkurer, ökad arbetslöshet, en uppskjuten avtalsrörelse och i detta nu – förhandlingar mellan parterna om att innan sista september nå en uppgörelse om arbetsrätten. I det januariavtal som var villkoret för att Centerpartiet och Liberalerna skulle stötta Socialdemokraternas regeringsbildning var ett av de tunga kraven att arbetsrätten skulle reformeras och att lagen om anställningsskydd skulle luckras upp. Om parterna nu inte kommer överens väntar en ny och betydligt liberalare lag om anställningsskydd. Det vill säga det är en förhandling som närmast sker under bilan. Att politikerna blandar sig i, i den

här omfattningen ses inte med blida ögon av LO:s nya ordförande.

- Det är en ovanligt stor politisk inblandning av det som normalt sköts av parterna. Det kan liknas vid det som hände på 70-talet. Då stiftade också politikerna en massa lagar som gjorde att relationerna mellan arbetsgivare och arbetstagare blev oerhört frostig ett tag. Nu gör vi ett nytt försök – vill vi ha det som kallas den svenska modellen och stå upp för den? Och hur långt kan vi då nå i försvaret av den? För vi ser det som en attack på den svenska modellen, säger Susanna Gideonsson.

Att förhandla under tidspress är också komplext, anser Susanna Gideonsson.

- Vi tycker inte om att förhandla under tidspress eftersom vi kanske inte hinner att diskutera alla frågor till botten och därför inte kan leverera det bästa. Men nu är det politiska läget som det är och det går inte att oja sig över det. Vi ska göra vårt allra bästa.

LO:s medlemmar har hållit samhället öppet

En annan utmaning är EU:s inblandning i det som i de nordiska länderna är fackens ansvar, till exempel i frågan om minimilöner. Facken i de nordiska länderna anser inte att det är EU:s kompetens och vill gemensamt stoppa den politiska inblandning som skulle sätta avtalslösningar åt sidan. Och även om gränser varit stängda under pandemin och länderna valt olika förhållningssätt har samarbeten mellan de nordiska facken pågått utan gnissel, men digitalt istället för på plats.

- Det nordiska samarbetet är jätte-, jätteviktigt både mellan LO-förbunden, men också mellan tjänstemän och akademiker. I den här frågan står vi också helt enade, så det känns riktigt bra, säger hon.

De olika fackförbunden inom LO har drabbats olika av pandemin. Vissa branscher har drabbats hårt med många varsel, korttidspermitteringar och högre arbetslöshet. Andra branscher har slitit som djur, som inom vård och omsorg och handeln när människor hamstrade som värst.

- Vad vi vet är att det är LO:s medlemmar som burit samhället framåt. Hade vi inte haft de som kört bussarna, hämtat sopor, sett till att vården fungerat och gjort det möjligt att handla mat hade samhället helt stannat av, konstaterar Susanna Gideonsson.

I oktober tas lönerörelsen, som skjutits upp på grund av pandemin, upp igen. Susanna Gideonsson hoppas att det kollektiva minnet av vilka som har burit samhället och varje dag mött smittan "face to face" ska leva kvar också när det kommer till vilja att betala.

Den ständigt viktiga tryggheten

LO:s förbund ser olika ut och det har varit en splittring inför avtalsrörelsen. Att förbunden prioriterar olika frågor, tycker inte Susanna Gideonsson är konstigt. De ser olika ut och det finns allt från förbund där i stort sett varenda medlem har tillsvidareanställning på heltid och ganska bra betalt till Hotell- och restaurang med många på visstid och inte alls bra betalt.

- Då blir ju prioriteringarna olika. Därför behöver vi diskutera hur vi vill att svensk arbetsmarknad ska se ut och verkligen prata om frågorna i grunden. Det handlar om att utvecklingen på svensk arbetsmarknad under de senaste 20 åren inte blivit bättre, utan för vissa grupper snarare sämre. Hur ska vi som stor facklig centralorganisation förhålla oss till det så att det stora flertalet faktiskt får bättre villkor i framtiden?

I många intervjuer och också i första presskonferensen i sin nya roll, återkommer Susanna Gideonsson till behovet av trygghet.

- Det är min fullständiga övertygelse att alla människor vill känna ett sammanhang och göra ett bra jobb. Då tycker jag inte det är mer än rätt att människor ska kunna vissla både på väg till och hem från jobbet. Utifrån det är trygghet ett samlingsbegrepp. Att vara trygg att veta att jag har en inkomst för att klara mat och hyra den här månaden och också nästa. Jag ska vara trygg med att kunna ta mig till jobbet med kommunikationer som fungerar. Jag ska också kunna vara trygg på jobbet och veta att mina barn och äldre anhöriga har det bra. Trygghet är ett samhälle som fungerar, så att jag slipper oro och kan göra ett bra jobb. Och om jag blir sjuk eller arbetslös ska jag veta att det finns ett skyddsnät jag kan lita på tills jag är "up and running" igen. Det är i den kontexten jag talar om trygghet. Det är inte krångligt utan bara "basic", säger Susanna Gideonsson.

Kritisk med avlyste utenlands-drømmer for studenter

I mange yrker er det viktig med internasjonal erfaring, men koronapandemien legger drømmen om en fargerik CV i grus for mange.

NYHET

07.09.2020

TEKST OG FOTO: BJØRN LØNNUM ANDREASSEN

Noe av det som kjennetegner flere utdanninger er innsikt i og forståelse av språk, kultur og historie. Med erfaring fra utlandet viser studentene å ha fått internasjonal kompetanse, heter det fra Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet NTNU. De har derfor avtaler med over 500 universiteter i mer enn 100 land, men dette hjelper dels lite nå.

Verst i høst

De fleste studerer på kortere opphold mellom tre og seks måneder, forklarer seksjonssjef Anja Linge Valberg ved Internasjonal seksjon.

- For NTNU har koronapandemien først og fremst satt en stopper for den fysiske utvekslingen av studenter på kortere opphold i høst. NTNU så seg nødt til å kansellere for høsten

2020. Studentene har fått opptak i 2020 under forutsetning av at de følger digital undervisning i første semester, med en plan om ankomst til Norge i januar 2021. Enkelte studieprogrammer har valgt å ikke ta opp internasjonale studenter i 2020 grunnet utfordringene digital undervisning medfører, sier hun.

Ugreit: Komplikasjoner for utenlandsstudenter grunnet korona, forklarer seksjonssjef Anja Linge Valberg ved Internasjonal seksjon ved NTNU i Trondheim.

Kulturopplevelse

- Vi ser at vi opplever et visst frafall nå i løpet av første semester, og det er klart at et digitale studietilbud på mange måter ikke tilsvare den totale pakken. Å få kulturopplevelser og det å fysisk leve og bo i et annet land er en stor del av opplevelsen. Vi får også tilbakemeldinger om at digitale studier er utfordrende for enkelte; i form av dårlig nettilgang, ulike tidssoner og andre i hovedsak tekniske problemer, meddeler Valberg.

- Vi jobber for å legge til rette for mer ordinære studier til våren 2021, men det er mange avklaringer som skal på plass ved NTNU, sier hun til Arbeidsliv i Norden.

- Det er for tidlig å si om koronapandemien medfører nedgang i søknadstallene til våre internasjonale masterprogrammer. Kovid-19 forløper ulikt fra land til land, og mye kan fremdeles forandre seg for studentene.

Mistet drømmen

Markus Hoff Skudal studerer industrielle økonomi og teknologiledelse i Trondheim.

- Studiene har gått uten særlige forsinkelser men jeg mistet en jobb-erfaring jeg skulle ha. Jeg skulle jobbe som utveksling med analyse av data i Ecuador. Det var veldig kjipt å miste, sier en skuffet Skudal.

Han er usikker om planlagt utveksling til våren blir avlyst. Meningen har vært å studere på New Zealand. Han forklarer at slik situasjonen er nå, risikerer han å miste sårt tiltrengt og etterlengtet erfaring fra studier og arbeid i utlandet.

- Jeg setter planlagt opphold i utlandet veldig høyt. Utsetting er egentlig ikke mulig, men det ser ut som instituttet har gjort et unntak. Kanskje utvekslingen godkjennes på fjerdeåret i stedet for nå til våren, men dette vet jeg ikke ennå. Ledelsen ved NTNU eller departementet må godkjenne om vi får utsette utvekslingen, forteller han og legger til:

- Jeg har jobbet med studiene hjemmefra og tatt de fleste eksamenene hjemme. Mindre oppfølging enn det jeg forventet er konsekvensen. Jeg liker veldig å være i fysiske forelesninger. Kjøp men forståelig, kommenterer han til slutt.

Nesten stoppet

Sebastian Porter fra Storbritannia er student og på arbeidsopphold i Trondheim.

- Jeg kom til Norge for to og en halv uke siden og satt 10 dager i karantene. Det var ikke så morsomt, men bortsett fra de 10 dagene har det meste gått omtrent som planlagt. Jeg har altså vært ganske heldig, sier han.

Norge synes å ha litt færre restriksjoner på at vi kan møte andre studenter, sammenliknet med Belgia der jeg har bodd. Hvis situasjonen gjør det nødvendig å reise frem og tilbake mer, vil flere perioder med karantene virkelig være forstyrrende. Dette avhenger også av om studier på nett blir aktuelt eller ikke, sier han.

- I tillegg til studiene jobber jeg for et firma for å få meg internasjonal arbeidserfaring, hvilket er essensielt. Men jeg hadde ikke formell arbeidskontrakt fordi jeg kjente firmaet jeg jobber for så godt. Da jeg kom på flyplassen for å reise hit ble det et "lite" problem. Jeg hadde ikke lov å entre flyet til Norge uten arbeidskontrakt. På telefon med min leder ble det litt stress for å få tilsendt en kontrakt. Det gikk på minuttet før flyavgang til Norge.

- Avlyser i redsel

IAESTE er en internasjonal organisasjon for utveksling av praktikantplasser for studenter som skulle reist til utlandet og studert.

- Vi har ikke fått sendt ut noen norske studenter i år. Det er dramatisk. Mange studenter er bekymret og det har blitt veldig mye fram og tilbake. Mange er redde for å reiser og har avlyst dagen før reisen. Vi har hatt mange veldig oppgitte studenter som har fått drømmejobben sin i utlandet avlyst. For, mange som kommer tilbake med arbeidserfaring tjener veldig på det når de skal ut i arbeidslivet, fastslår Caroline Oksnes i IAESTE ved NTNU.

- Vi har kunnet ta i mot noen europeiske studenter men uforutsigbarheter har dukket opp. Plutselig har noen land blitt røde, og planlegging av å skaffe bolig og muligheten til å jobbe digitalt i karantenetiden har vært utfordrende.

Hvilke studiebyer i Norden er best likt av studentene?

Hva er studentene mest og minst fornøyde med i 10 studiebyer i Norden? SSB i Norge har brukt data fra den europeiske undersøkelsen Eurostudent VI og sammenlignet studentenes situasjon i ulike land.

NYHET

06.09.2020

TEXT OG GRAFIKK: BJÖRN LINDAHL, FOTO: NTNU

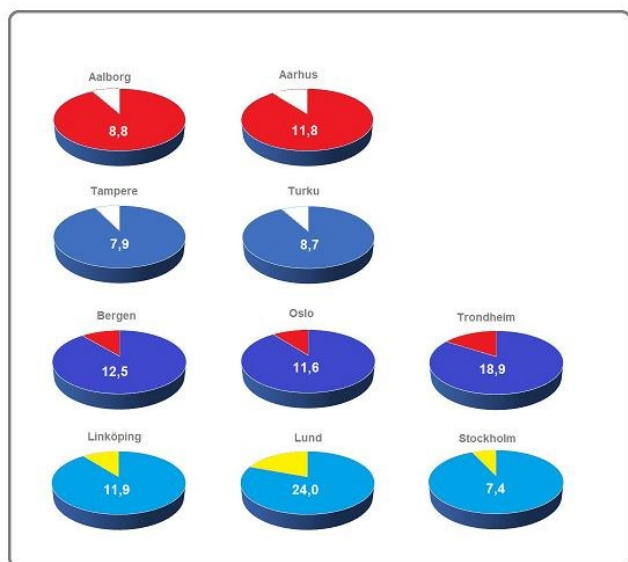
Eurostudent er en stor europeisk undersøkelse som lages hvert tredje år i 30 land. Der finnes det statistikk om 26 nordiske studiebyer. Forskerne Daniel Albertsen og Anna-Lena Keut på Statistisk sentralbyrå, SSB, har sett på forholdene i følgende byer: Aalborg og Aarhus (Danmark). Tampere og Turku (Finland). Oslo, Bergen og Trondheim (Norge). Stockholm, Linköping og Lund (Sverige).

Dette er noen av konklusjonene:

- Det er langt vanligere i de norske byene å bo sammen med andre studenter enn i de øvrige studiebyene. 58,9 prosent av studentene i

Trondheim bor med venner eller andre studenter. I Turku og Stockholm er det 11,6 prosent.

- De finske studiebyene Tampere og Turku markerer seg ved å ha størst andel studenter som er fornøyd med ulike aspekter knyttet til boligen.
- I flere av de svenske byene er månedlig studiestøtte høyere enn månedlig median leviekostnad. Oslo har den høyeste median leviekostnaden på over 10 000 kroner.

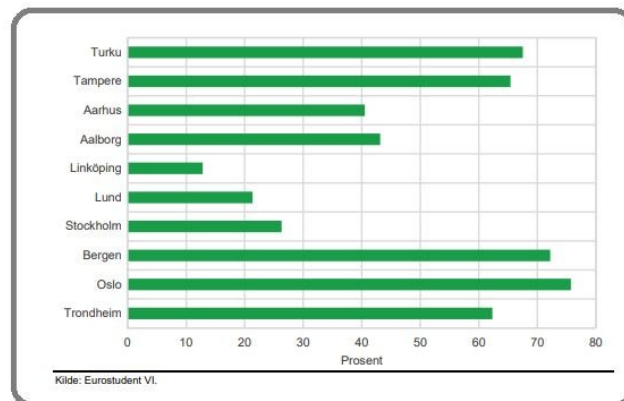

Oslo har flest studenter blant de ti byene, 76 793, men studentene står for den største delen av innbyggerne i Lund og Trondheim, med henholdsvis 28 433 og 36 595 studenter. Det gir en andel på 24 prosent for Lund og 18,9 prosent for Trondheim. Grafikk AIN, basert på SSB.

- Når det kommer til studenters opplevelse av deres studier ser vi forskjeller mellom studiebyene i tilfredshet med både undervisningskvalitet og hvordan studiene er organisert. De norske byene har lavest andel som er fornøyde med undervisningskvaliteten, skriver de to forskerne.

Jevnt over er det en større andel blant masterstudenter som er fornøyde med undervisningskvaliteten enn hva som er tilfelle blant bachelorstudenter. I alle byer er andelen studenter som er fornøyde med kvalitet på undervisning større enn andelen studenter som er fornøyde med organisering av studiet.

Linköping utmerker seg ved at 8 av 10 studenter i denne byen anser arbeidsutsiktene etter endte studier i hjemlandet som gode. Til sammenligning vurderer kun halvparten av studentene i Bergen sine arbeidsutsikter i hjemlandet som gode. Også når det gjelder arbeidsutsikter i utlandet skiller Linköping seg ut, sammen med Tampere og Turku. I alle byene vurderer over halvparten av studentene mulighetene på arbeidsmarkedet som gode.

En av de største forskjellene i undersøkelsen er hvor mange av studentene som ikke hadde hatt råd til å være student uten jobb. I Oslo svarte over 70 prosent av studentene at de må jobbe ved siden av studiene, i Linköping er andelen mindre en 15 prosent.

Danmarks formandskab: Det nordiske samarbejde bestod corona-testen

Lukkede grænser, økonomisk rod i nordiske samarbejdsfora og et trecifret millionbeløb til miljø og klima. Det er blandt emnerne, når de nordiske samarbejdsministre mødes fysisk for første gang siden pandemiens start.

NYHET

03.09.2020

TEKST: MARIE PREISLER, FOTO: BAX LINDHARDT

Der bliver debat om grænselukning men ikke skældud til nogen, når de nordiske landes ministre for nordisk samarbejde den 10. september sidder om samme bord for første gang, siden covid-19 ramte. Det forventer Danmarks minister for nordisk samarbejde, Mogens Jensen, som er vært ved mødet, fordi Danmark i 2020 har formandskabet i Nordisk Ministerråd.

- Det er kernen i det nordiske samarbejde, at indbyggere i Norden har uhindret adgang til at indrejse, bo, studere og arbejde i de øvrige nordiske lande. Derfor var det trist, at Danmark var nødt til at lukke grænserne under covid-19. Omvendt var det ikke det eneste sted i verden, hvor det blev nødvendigt at lukke grænserne.

Han afviser, at Danmark ved det kommende samarbejdsministermøde kan forvente skideballe for under corona-nedlukningen at have afvist svenskere ved grænsen, mens danskere frit kunne rejse ind og ud af Sverige.

- Ingen skal have skideballe blandt de nordiske lande på grund af covid-19 – en situation som var ny for alle, og hvor det var naturligt, at de nordiske lande greb pandemien forskelligt an.

Han henviser til, at der i landene var forskellig smitterisiko og forskellig organisering af indsatsen for at komme smitte til livs. Men nu, hvor alle er klogere på covid-19, giver det mening at arbejde for endnu større nordisk koordination og samarbejde om at takle pandemien og tilsvarende kriser, mener den danske samarbejdsminister.

Nye samarbejder og aflysninger

Efter hans vurdering har det nordiske samarbejde fungeret under pandemien og gjort en vigtig forskel på mange punkter.

- Det nordiske samarbejde har bestået. Vi har vist, at via samarbejde kan vi fortsat skabe gode løsninger.

Der blev eksempelvis samarbejdet mellem de nordiske lande om social sikring af de borgere, som blev ramt af grænselukning mellem landene, og der var også en fælles tilgang og blev samarbejdet på bedste beskub om at få nordiske borgere hjem, som under pandemien var strandet i udlandet, fremhæver ministeren.

Der har også under pandemien været afholdt møder på især sundhedsområdet, men også på beskæftigelsesområdet, hvor ministrene i Norden har igangsat en fælles undersøgelse af pandemiens betydning for de nordiske arbejdsmarkeder, herunder hvilke grupper, der har været ramt mest.

De fleste fysiske møder i nordisk ministerråd er blevet aflyst under det danske formandskab, herunder ministermøder i Grønland og Færøerne, hvilket Mogens Jensen dybt beklager, da både Grønland og Færøerne er del af det danske Rigsfælleskab og del af det danske formandskab i Nordisk Ministerråd, og der var begge steder lagt mange kræfter i at arrangere de nordiske ministres besøg.

Virtuelle møder

Covid-19 har både spændt ben men også anvist nye rammer, der kan forstærke det nordiske samarbejde, vurderer Mogens Jensen med henvisning til, at de nordiske samarbejdsministre har måtte ty til virtuelle møder:

- Det nordiske samarbejdes succes bygger i høj grad på, at ministre og parlamentarikere fra de nordiske lande møder hinanden fysisk og lærer hinandens kulturer og samfundsforhold at kende. Det er ikke det samme at sidde sammen

til et virtuelt møde, men virtuelle møder har andre fordele: Nogle kan deltage, som ellers ville være forhindret, og vi kan mødes hurtigt, når det er påkrævet, og det er gode erfaringer, vi tager med os.

Grønne millioner og ligestilling

Ved det kommende møde skal samarbejdsministrene efter planen også vedtage en handlingsplan, som udmønter en vision, besluttet af de nordiske statsministre, om at gøre Norden til verdens mest integrerede og bæredygtige region. Mogens Jensen oplyser, at der med planen vil blive afsat flere hundrede millioner kroner til grøn omstilling, herunder grønnere transport, og planen lægger også op til, at genopretningen af de nordiske økonomier efter pandemien sker med hensyntagen til klima og miljø.

Covid-19 ændrer ikke på, at det er kernen i det danske formandskab og i det nordiske samarbejde, at Norden skal være den mest bæredygtige og mest integrerede region i verden, understreger ministeren.

Mogens Jensen forventer, at Norden også bliver globalt fyrtårn, når det gælder ligestilling, selvom pandemien har medført aflysning af flere vigtige internationale konferencer, hvor der var planlagt fællesnordisk deltagelse på ministerniveau.

LGBTI-fyrtårn

Mogens Jensen er også minister for ligestilling og indgik i 2019 sammen med de øvrige nordiske ligestillingsministre et politisk samarbejde for at styrke beskyttelsen af og forbedre livet for LGBTI-personer i hele regionen. Det samarbejde venter han sig meget af:

- Jeg er utroligt glad for og stolt over denne fællesnordiske platform for at sikre LGBTI-personers muligheder og rettigheder, for der er stadig steder i verden, hvor de er prægelknabe. Det samarbejde er kommet for at blive, også efter det danske formandskab, og jeg tror, at vi i Norden kan inspirere og være et fyrtårn i resten af verden.

Økonomisk rod

Mødet for samarbejdsministrene byder også på debat om økonomistyringen i Nordisk Ministerråds sekretariat. I forbindelse med indførelse af nyt økonomisystem er der opstået et økonomisk rod, som Danmark, ifølge Mogens Jensen, finder så uacceptabelt, at Danmark i 2019 tilbageholdt en del af det danske bidrag til Nordisk Ministerråd. Og nu har Mogens Jensen valgt at invitere en dansk rigsrevisor med til det kommende ministermøde:

- Det er stærkt problematisk, at der ser ud til at være udfordringer med regnskab og økonomistyringen, som der skal være fuld tiltro til. Det skal der tages hånd om, og derfor vil vi ved mødet give den stærkeste politiske anbefaling af at få rettet op på det.

Inte bara negativa effekter av coronakrisen för arbetslivet

Bättre jämställdhet, mindre stress och fler som tycker att de har ett meningsfullt jobb med positiva utmaningar. Det visar något överraskande den norska arbetslivsbarometern för 2020.

NYHET

12.08.2020

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

På den övergripande frågan om norska arbetstagare är tillfredsställda med livet är det däremot en negativ utveckling. Istället för att svara att man är mycket tillfredsställd med livet, är det nu fler som rapporterar att de är måttligt tillfredsställda. De som har den svagaste anknytningen till arbetslivet har fått ett större fall i tillfredsställelse än de som är tryggast i arbetslivet. Utslaget är ovanligt stort och hänger ihop med coronakrisen, enligt forskarna som står bakom barometern.

Det är tolfte året på rad som Arbeidsforskningsinstituttet, AFI, genomför undersökningen på uppdrag av fackförbundet YS. 2 900 personer har svarat på frågorna. I årets undersökning har ett antal frågor lagts till som handlar om corona. På de frågorna var det många som såg dystert på framtiden. Det

gällde framförallt de med lägst utbildning och lön. Arbetsliv i Norden har skrivit om den delen av undersökningen här: Snabb norsk analys av hur coronapandemin påverkar arbetstagarna.

Men coronakrisen påverkar också svaren på flera av de fasta frågorna, som ställs år efter år.

Ingen hög ångestnivå

Frågan om "hur nöjd är du med livet nuförtiden?" är den mest övergripande.

- Bristen på ändringar i den nedersta delen av skalan är intressant. Det verkar inte som om arbetstagarna har gått in i ett tillstånd av depression eller hög ångestnivå. Men det är tydligt att det har skett en stämningsändring, skriver de

tre forskarna Mari Holm Ingelsrud, Dag Ellingsen och Arild Steen.

Det här är några av ändringarna som forskarna tror hänger ihop med corona:

- Uppslutningen om fackföreningar har ökat. Det visar sig speciellt i de branscher som har haft flest permitteringar på grund av coronasmittan. Medan de som är anställda i skolor och på barndaghem ger 8,3 i snitt på en skala från 1-10, hur viktiga fackföreningarna är, ger de inom IT-branschen i genomsnitt 7,10. För alla arbetstagare är talet 7,70. Året innan var talet 7,59.
- Oron för att förlora jobbet har ökat. De som är minst oroliga är naturligt nog de anställda inom vård och omsorg. Där placerar sig de anställda på 7,8 på skalan för hur trygga de är, med 10 som det högsta värdet. Minst trygga är de som arbetar inom restaurang och turism. De placerar sig på 3,6 på samma skala.

På totalnivån är det ingen signifikant ökning av rädslan för att det blir omställningar och nedbemanningar. Men utslagen för de utsatta branscherna är mycket stora jämfört med tidigare år. Inom restaurang- och turistnäringen har tryggheten minskat från 6,0 till 3,6.

Varuhandeln hör till de branscher som har fått mycket - och positiv uppmärksamhet i samband med coronapandemin. Här har Stein Bakken just tagit emot morgonens varor.

Inte bara negativt

Coronakrisen har emellertid inte enbart haft negativa konsekvenser. Jämställdheten har ökat under den tid som många anställda arbetat från hemmet. Andelen kvinnor och män som delar på husarbetet, omsorg för barn har ökat, säger både männen och kvinnorna. Sammanlagt ligger nu barometern för jämställdhet på 5,35, mot 5,05 året innan.

I Norge stängdes alla skolor och barndaghem den 13 mars. Frågorna besvarades under perioden 24 mars – 20 april, en vecka innan de lägre årskullarna i skolan och barndaghemmen öppnade igen.

Det har också varit färre som upplever stress på jobbet under coronatiden än motsvarande tid i fjol. Arbetstagarna är inte så uttröttade och fler upplever att de har en bättre balans mellan jobb och hem.

Hyllade som hjältar

- Många slapp resa till jobbet – i Oslo kan det ta en timme – och de har därmed fått mer tid. Men det är inte bara kraven i arbetslivet som blivit färre under coronatiden: organiserade aktiviteter stängdes, det var begränsade möjligheter till att gå ut, vara social utanför hemmet eller att resa bort. Allt det har gjort att folk är mindre upptagna på fritiden, säger Mari Holm Ingelsrud.

Fler upplever också att de har ett meningsfullt jobb med positiva utmaningar.

- Den största skillnaden ser vi bland de som arbetar i varuhandeln. De blev ju hyllade som hjältar för att de gick på jobb och fyllde hyllorna med matvaror. Det hjälper att bli erkänd för det jobb man gör.

På en skala mellan 1 och 10 för hur meningsfullt jobbet uppfattas gick varuhandeln och butiker upp från 6,7 år 2019 till 7,3 i år.